

Oponentský posudek bakalářské práce:

Olga Srstková: Nemanželské početí v předrevoluční Francii (1680-1780)

Vedoucí práce: doc. Mgr. Daniela Tinková, Ph.D.

Ve své bakalářské práci se Olga Srstková zaměřila na problematiku deklarací nemanželských početí ve francouzské společnosti v 18. století a na doprovodné trestněprávní souvislosti těchto mimomanželských těhotenství. Svůj výzkum autorka konkrétně soustředila na oblast působnosti toulouského apelačního soudu neboli parlamentu a jemu podřízených soudů. Práce se opírá o časově i metodologicky dost náročný pramenný výzkum v zahraničí. Srstkové práce se zároveň opírá o české a zahraniční vědecké studie na podobná témata, publikované v posledních dvou desetiletích, s kterými autorka, byť v omezené míře, polemizuje. Práce je přehledně a logicky strukturována, přestože některé kapitoly (např. stručné dějiny Toulouse) by si zasloužily větší provázanost s hlavním tématem. Jednotlivé části práce na sebe poměrně dobře organicky navazují. Poměr popisných pasáží a analytických částí je zejména při zohlednění autorčiných omezených badatelských zkušeností poměrně vyvážený. Srstková řádně cituje jak použité primární prameny, tak odbornou literaturu, třebaže formální podoba poznámek pod čarou vykazuje mnohé nedostatky (chybějící velká písmena na začátku, interpunkce, nedostatečné formátování internetových odkazů). Předložená studie proto splňuje požadavky standardně kladené na bakalářskou práci.

Po stručných úvodních metodologických a kontextuálně-historických podkapitolách, následuje 4. kapitola, v níž Srstková rozebírá formální podobu tzv. *déclarations de grosses*, jejich historickou genezi a jejich funkci. Správně identifikuje a analyzuje akt prohlášení těhotenství jako jistou dobovou formu právní ochrany pro svobodné matky, kterým v případě zamlčení těhotenství a potratu hrozil trest smrti. V páté kapitole rozebírá jazykovou stránku dochovaných prohlášení a zamýšlí se nad vědomou „manipulací“ žalobkyň s fenoménem/veličinou času (rozbor mylného či nepřesného udávání doby početí a délky těhotenství). Autorka práce zajímavým způsobem popisuje dovedné obranné strategie žalobkyň, které ze sebe chtěly sejmout celospolečenskou ostudu a zároveň dosáhnout finančního odškodnění od domnělého či skutečného otce dítěte. Neopomíjí ovšem také strategie obviněných mužů. Bohužel ne vždy autorka důsledně a explicitně používá termínů, respektive rozlišuje mezi „výpověďmi svědků“ a výpověďmi „obžalované strany“, což značně komplikuje porozumění textu. V šesté kapitole je pozornost zaměřena na celkovou statistiku prostudovaných 180 případů deklarací z let 1680-1780. Srstková postupovala metodou sondy po desetiletích a užila pro tento rozbor vzorové analytické tabulky historika Jacquese Depauw. (autorka mylně mluví o historičce!) Bohužel se zde čtenář práce potýká s mnoha nedokončenými či nejasnými analytickými závěry. V sedmé závěrečné kapitole Srstková rozebírá dvě konkrétní kauzy, v nichž ženy zneužily deklaraci početí pro nelegální účely, předně peněžní zisk, ale též k lživému obvinění společensky vysoce postavené osoby. Za pozitivní hodnotím, že se autorka práce tázala též po osudu narozených dětí.

Práce má nesporně velký potenciál, některé myšlenky jsou však bohužel pouze načrtnuty, čtenář se tak musí domýšlet, co jimi autorka mínila sdělit. Hned v úvodu například mluví o Toulouse jako o „multikulturní metropoli s odlišným pojetím trestního práva a mravů“ (s. 8). Není však zřejmé, s čím (s jakým standardem?) je město srovnáváno a tím pádem, co přesně měla autorka na mysli. O několik řádků níže navíc Srstková zjednodušeně či spíše neobratně v jedné větě klade rovnítko mezi město Toulouse, region a francouzský Jih (s. 9)

Autorka použila poměrně velké množství relevantní literatury, včetně případových studií k tématu. Nelegální početí a s ním spojenou problematiku infanticidia správně označuje za „věc veřejnou“, bohužel tento problém ne zcela dostatečně rozvíjí. V úvodu práce si jako zásadní hypotézu stanovuje premisu, že 18. století bylo mezníkem v chápání illegality nemanželského početí a jeho trestání. Upozorňuje na zvýšený výskyt deklarací v druhé polovině století, ale tento fakt dostatečně nedává do dobového kontextu. Relevantní otázka po jisté přeměně morální povahy pachatelek v 18. století je v práci také položena, ale opět ne zcela uspokojivě zodpovězena. Lze chválit použití antropologicko-historického přístupu Roberta Dartona, konkrétně jeho „systému významů“ (pečlivý jazykový rozbor výpovědi), bylo by však vhodné sáhnout i k jiným pracím, které by autorce umožnily obecnější pohled do problematiky dobové morálky. Bylo možné lépe těžit z citovaných prací, které rozebírají trestně-právní vývoj chápání zločinů proti Bohu, kam spadalo též smilstvo a infanticidium, jež v druhé polovině století postupně pozbyly tradiční „posvátné“ nálepky hříchu. Také Srstkové komentáře týkající se historikovy práce s pojmem času a termínu *longue durée* hodnotím jako poněkud nejasné.

Někdy si autorka zbytečně nabíhá poněkud „nešťastnými“ formulacemi, kterých by bylo lepší se vyvarovat – například uvádí, že fond městského archivu v Toulouse nebyl dostatečně probádán cizími badateli, to však platí v první řadě i o badatelích domácích, kteří fond soudních spisů dlouhá léta opomíjeli, neboť nebyl systematicky uspořádán a zinventarizován. Celý text práce je plný více či méně závažných nepřesností, překlepů ve francouzštině (např. mylně *Penitres Gris* namísto *Pénitents gris* tj. šedí kajícíci s. 54 – pozemkové knihy se nenazývají *compoide*, ale *compoix*) i češtině a chyb ve skloňování, které značně škodí plynulosti čtení. Chybné přečtení originálního textu vedlo autorku několikrát též k nepřesnému pochopení smyslu výpovědi (viz. citace s. 52- nikoli „où souba (domnělé sloveso *soubir* podrobít se) *la promesse de l'épouser*, ale „ *sous la promesse*“ tj. pod záminkou slibu).

Nebylo také vůbec nutné rozepisovat se o starších dějinách regionu (kataři a následné křížové výpravě proti nim), jež nijak nesouvisí s tématem práce. Vzhledem k tomu, že soudní akta byla již od poloviny 16. století systematicky vedena francouzsky, včetně výpovědních protokolů, za zbytečnou též považuji pasáže o okcitanštině. Naopak na mnoha místech chybí důslednost. Mluví-li autorka o „přijímání svátosti“ jako indikátoru, jenž posloužil historikovi E. Le Roy Laduriemu jako ukazatel nízké sňatečnosti, měla tím jistě ne mysli „svátost manželského slibu“, což je ovšem vhodné explicitně upřesnit. Srstková také nepřesně popsala dobové administrativně-právní a politické rozdělení francouzského království. Opět jde spíš o neobratnou formulaci, jen těžko lze ovšem uvádět, že v době vrcholícího absolutismu,

„jednotlivé provincie nebyly součástí království“ (s. 23). Při uvedení kontextu případu Mathieua Rolanda, píše autorka o „kuriózním případě špatného načasování“ (s. 39), není ovšem jasné, kam tím míří, neboť následně popisuje pouze mužovo systematické popírání otcovství, aniž by byl vztah případu k udání „problematického časového údaje“ a jeho případné manipulaci jakkoli ozřejměn.

Jakkoli je textová analýza trestněprávních dokumentů a zejména soudních výpovědí značně problematická, některé autorčiny závěry posuzuji jako poněkud rozporuplná hodnocení pramene. Na straně 57 si například autorka není jista „celkové pravdivosti výpovědi, která nešetří přehnanou emocionalitou a překvapivou upřímností“. Za poněkud diskutabilní považuji také rozdělení otců do pěti ne zcela jasně oddělitelných kategorií dle zaměstnání (s. 49). To ovšem připouští sama autorka.

Navzdory uvedeným výhradám doporučuji práci k obhajobě a navrhuji konečnou známku chvalitebně.

Praha, 28. srpna 2015

Mgr. Eva Hajdinová, Ph.D.

Seminář obecných a komparativních dějin, FF UK

